ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ DİN - AHLAK - DEĞERLER EĞİTİMİ VE SORUNLARI - 2

Editörler
Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali ÇANAKCI
Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy A. ABDELGHANY

YAYINLARI
2020

Kitap Adı

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ DİN – AHLAK – DEĞERLER EĞİTİMİ VE SORUNLARI - 2

(e- Kitap)

Editörler

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT

Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali ÇANAKCI

Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed ABDELGHANY

Dizgi, Mizanpaj ve Kapak Tasarımı

Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali ÇANAKCI

Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed ABDELGHANY

E- ISBN

978-625-7675-03-1

Yayınevi

Palet Yayınları

Basım Tarihi

Aralık 2020

İletişim Adresi

Palet Yayınları

Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya

Tel. 0332 353 62 27

T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncı Sertifikası: 44040

Web:www.paletyayinlari.com.tr

Web

http://ilahiyatarastirmalari.balikesir.edu.tr

Bu eserde, ‘Kitap Bölümü’ olarak yer alan metinlerin tüm sorumluluğu, yazarlarına aittir. Yazılı izin olmaksızın hangi dil ve ortamda olursa olsun materyalin tamamının veya bir bölümünün çoğaltılması ve elektronik ortamlarda yayımlanması yasaktır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

BEŞİNCİ BÖLÜM

DİN-AHLAK-DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARI VE SORUNLARI

Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi Hikâyesi ve Mevcut Durum

Prof. Dr. İsmail SAĞLAM 2

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din ve Değer Eğitimi (Mevcut Durum - Sorunlar- Çözüm Önerileri)

Prof. Dr.Ahmet KOÇ 20

0-6 Yaş Çocuklarına Edebiyat Metinleri Üzerinden Değer Aktarımı Konusunda Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi M. Murat ÖZKUL 33

İslam İlim ve Kültür Hayatında Uygulanan Talim ve Terbiye Metodunun Erken Çocukluk Dönemi Açısından Analizi: Kur'an ve Sünnet'teki Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Problemleri Perspektifinden

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah BAYRAM..... 55

Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÇAKMAK & Arş. Gör Münir ECER 92

Hz. Peygamber'in Erken Çocukluk Dönemindeki Çocukların Kişilik Gelişimi İçin Öne Çıkardığı Bazı Hususlar

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Muhdi GÜNDÜZ..... 110

Dib'in 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din-Ahlak-Değerler Eğitimi Uygulamaları ve Sorunları: Edirne Uygulama Örneği

Dr. Önder ARPACI & Fatma SOYDEMİR 121

Hz. Peygamber'in Çocuk Haklarını Korumaya Yönelik Uygulamaları

Dr. İbrahim SAĞLAM 131

Dib 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (İstanbul, Üsküdar Örneği)

Zehra GELİCİ..... 143

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Elifbâ Öğretimi: Uygulamalar ve Zorlanma Alanları

Dr. Hatice AYAR 161

المشكلات الخاصة بتعليم الدين والقيم في فترة رياض الأطفال

د.عماد سامي عبد القادر عبد العزيز 187

ALTINCI BÖLÜM

KURAMSAL ÇALIŞMALARI

Erken Çocuklukta Din Eğitiminin İnsan İçin Önemi ve Boyutları

Prof. Dr. Ejder OKUMUŞ 207

Analitik Eğitim Felsefecilerinin Din Eğitimiyle İlgili Görüşleri

Doç. Dr. Yusuf CEYLAN 219

İbn Miskeveyh ve Kınalızâde'de Erdemler ve Erdemlerin Kazanılması
Dr. Öğr. Üyesi Semra TÜFENKCİ 225
Erken Çocukluk Döneminde Ahlâk Eğitiminin Temelleri
Dr. Öğr. Üyesi Emine Elif ÇAKMAK İGALÇI 239
Erken Çocukluk Döneminde Ehliyet ve Bu Dönemin Eğitimini Himâye Eden İslâm Hukuku Müesseseleri
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GENÇ..... 250
İslâm Hukuku'nda Çocuk Hakları
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz FİDAN 271
Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Değerler Eğitimi Olarak Din ve Geleneğin Yeri
Sefa SEZER 276

YEDİNCİ BÖLÜM

GÜNCEL UYGULAMALAR

Yurt Dışında Yaygın Din Öğretimi İle İlgili Bazı Tespitler ve Çözüm Önerileri (Almanya Örneği)
Prof. Dr. Selim ÖZARSLAN 286
Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi
Sabriye Sümeyra KARACA & Prof. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI 292
Evliliğin Üzerine Kurulduğu Değerler Erken Çocuk Eğitiminin Neresinde? İslami Evlilik Siteleri Üzerine Bir Analiz
Doç. Dr.Hasan MEYDAN & İlknur MENGÜBETİ & Öğr. Gör. Fatma AKTAŞ 308
Erken Çoçukluk Döneminde Dijital Bağımlılıkla Mücadelede Değerlerin Önemi
Doç. Dr. Mustafa Naci KULA 328
The Problems of Teaching Religion and Values for the Digital Generation of Children Alpha
Bellil ABDEL KARİM & Lamyaa BİN UWAYSHA..... 341
دور الجمعيات القرآنية بتونس في الإحاطة بالأطفال وحمايتهم من الجماعات الدينية المتطرّفة: قراءة سوسيوأنثروبولوجيّة لجمعية المحافظة على القرآن الكريم والأخلاق الفاضلة فرع صفاقس
د. وهيبة سعد اللاوي 364
Batı Avrupa'da İslamofobi ve Okul Öncesi Eğitim: Viyana Örneği
Dr. Öğr. Üyesi Abdulhalim İNAM & Ali KAYA 371
Engelli Çocukların Din Eğitimine Erişim Sorunları ve İslamiyet'in Konuya Verdiği Önem
Dr. Öğr. Üyesi Gülşah KINALI 383
Sosyolojik Bir Gerçeklik Olarak Televizyonun Değerler Eğitimine Olumsuz Etkileri: Erken Çocukluk Dönemi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme
Dr. Büşra KUTLUAY ÇELİK 388
Erken Çocukluk Döneminde Tefekkür Eğitiminin İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih TURANALP 407

Erken Çocukluk Döneminde İrade Eğitimi
Dr. Handan YALVAÇ ARICI..... 414
Karakter İnşasında Utanmanın Rolü: Tehzîbü'l-Ahlâk Literatürü Merkezli Bir İnceleme
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan TURAN 436
Temel Eğitim Çağı Çocuklarının Değerleri Bağlamında Youtube
Doç. Dr. Cihat YAŞAROĞLU 446
Türkiye'de Çocuk Dergileri Araştırmalarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi
Ümmügülsüm AKKUŞ 458

SEKİZİNCİ BÖLÜM
GENEL DEĞERLENDİRME

Erken Çocukluk Dönemi Din - Ahlak ve Değerler Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme
Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR 468

BEŞİNCİ BÖLÜM
DİN-AHLAK-DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARI VE SORUNLARI

Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi Hikâyesi ve Mevcut Durum

Prof. Dr. İsmail SAĞLAM
Bursa Uludağ Üniversitesi

Giriş

Eğitim insanlık tarihiyle yaşıt bir olgudur. İnsanın olduğu yerde, eğitim de şartların gerektiği şekilde kendini göstermiştir. Hem insanın gelişim basamaklarının ve alanlarının farkına varılması, hem de işlevselliğin fark edilmesi zamanla eğitimin çeşitlilik göstermesini ve detaylandırılmasını beraberinde getirmiştir. Evrende hayat sürmeye başlayan insan aslında eğitimin teori ve pratiğiyle kendini doğal bir ortamda bulmuştur. Günümüzde eğitim bilimlerinde dillendirilen, kuram, strateji, yöntem ve tekniklerin iz düşümlerini sistemleşmemiş halleriyle insanlık tarihinin derinliklerinde bulmak mümkündür. Bugün gelişim ve öğrenme psikolojisi alanında veriler elde edildikçe geçmişten günümüze insan doğasında gerçekleşen eğitim faaliyetlerini adlandırma ve sistemleştirme mümkün olmaktadır.

Hangi toplum ve medeniyete bakarsak bakalım, yetişen neslin eğitimine bir şekilde önem verildiğini görürüz. Her toplum kendi hayat tarzına göre yetişen nesle eğitim vererek, varlığını sürdürme sorumluluğunu gelecek nesillerin omuzuna yüklemek ister. Günümüzde devletlerin Milli Eğitim Bakanlıkları vasıtasıyla okullaşmaları, yaygın eğitim kurumlarıyla toplumun her kesimine ulaşılmaya çalışılması, diğer kamu ve özel kuruluşların sosyal sorumluluk gereği bu görevi yerine getirirken pay sahibi olma istekleri, bir yönüyle toplumların kendi değerleriyle ayakta kalma mücadelesi olarak değerlendirilebilir.

İnsan hayatının her safhası önemli olmakla beraber çocukluk ve gençlik dönemi, her toplum, devlet, din ve ideolojinin ısrarla üzerinde durduğu bir dönemdir. Gelişim ve öğrenme alanında ortaya çıkan bilimsel gerçekler, eğitimcilerin de bu dönemleri mercek altına almalarını beraberinde getirmiştir. Bu anlamda geçtiğimiz yüzyıl adeta çocukluk döneminin keşif yüzyılı olmuştur. Erken yaşlardaki gelişim hızı ve gelişim alanlarının fark edilmesi, bunun paralelinde öğrenme prosesleri hakkında elde edilen veriler ve bu iki olgunun birbiriyle yakın ilişkisinin anlaşılması, çocukluk dönemini eğitim açısından favori duruma getirmiştir.

Hiç şüphesiz erken çocukluk dönemi olan okul öncesi dönemin önemi ve eğitim açısından değerlendirilmesi de aynı şekilde 19. yüzyılda etkin olarak gündeme gelmiştir.[1] Ancak bu dönem çocuklarına yönelik eğitimin okullaşma oranı hala birçok ülkede istenen seviyede değildir.[2] Bu yöndeki mücadele ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla devam etmektedir. Vaktiyle geniş aile yapısına sahip, ailece kendi işlerinde çalışan, tarım ve hayvancılıkla uğraşan toplumlarda bu yönde okullaşmaya ihtiyaç duyulmamış olsa da, sanayi devriminden sonra mesai kavramının ortaya çıkması, kadın erkek beraberce evi terk edip mesaide bulunması ve çekirdek ailenin yaygınlaşması, eğitimsel gerekçelerden önce sosyolojik olarak okul öncesi eğitimi

[1] Halil Uzun (ed.), "Okul Öncesi Eğitiminin Dünya'da Ve Türkiye'de Tarihsel Gelişimi", *Recent Advances in Education and Sport Researches*, Ankara: Gece kitaplığı, 2020, ss. 107-20, file:///C:/Users/m.ali/Downloads/RecentAdvancesinEducationandSportResearches.pdf; Mehmet Arslan, "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu", *Millî Eğitim Dergisi*, sy. 167 (2005), http://dhgm.meb.gov.tr/Yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-arslan.htm.

[2] İbrahim Yaşar Kazu, Mesut Yilmaz, "Ülkemizdeki Okul Öncesi Eğitimin Bazı Veriler Açısından OECD ve AB Üyesi Ülkeleri İle Karşılaştırılması", *Turkish Journal of Educational Studies*, c. 5, sy. 2 (2018), ss. 64-75.

kurumlarını zorunlu hale getirdi. Bu zorunluluğun arkasından, okul öncesi dönemin eğitim açısından ele alınması gündeme gelmiş ve ekoller doğmuştur.[3]

İslam eğitim tarihi bağlamında Hz. Peygamber döneminden itibaren Müslüman toplumlar doğumdan önce dikkat edilmesi gereken hususları nazara vermekle beraber doğumdan itibaren çocukların eğitimleriyle ilgilenmeyi önemli bir sorumluluk olarak addetmişlerdir. Bu eğitim, eğitim kurumundan önce ailede, yakın sosyal çevrede ve toplumda doğal hayat akışı içerisinde verilirdi. Okul/mektep/medrese olgunluğuna erişen çocuk imkânlar ölçüsünde bu kurumlara verilirdi. Batıdaki sanayi devrimiyle beraber meydana gelen soyo-kültürel değişim Müslüman toplumları da etkisi altına alınca birçok alanda olduğu gibi, bizde de Osmanlıdan itibaren okul öncesi dönem eğitiminde batı tarzı okullaşama görülmeye başladı. Bunanla beraber bu alanda özellikle son yıllarda okullaşama oranında belirgin yükselme olduğu görülmektedir.[4]

1990'lı yılların başında "İslam ve Batı eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi" isimli çalışmayı yaparken farklı yaş gruplarının Türkiye'de okul öncesi okullaşama oranının %5'in altında olduğunu müşahede etmiştik.[5] Bu oranın yükseltilmesi için çalışmanın sonunda birçok öneride bulunduk, 3. önerinin a) maddesi şöyle idi:

> "3-Memleketimizde okul öncesi eğitimi kurumlarından yararlanan çocuk oranının oldukça düşük olduğunu görmekteyiz. Yeterli kaynağın ve elemanın olmadığı önemle vurgulanmaktadır. Bunun telafisi için:
>
> a) Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında yapılacak bir protokolle, Müftülüklerin sahip olduğu personel ve fizikî kapasitelerinin okul öncesi eğitimi konusunda kullanılması sağlanabilir.
>
> Şöyle ki; örnek olması açısından Bursa'da bulunan birçok caminin fizikî kapasitesi ve müştemilatı belki ufak birkaç tadilatla (Hamzabey Cami, Murat Hüdavendigar Camii ve yeni yapılan birçok cami.), okul öncesi eğitimi için çok müsait birer mekân konumuna getirilebilir. Geniş bahçesi, rahat ve manevî atmosferiyle bu mekânlarda çocuklara eğitim verilmesi, adeta okyanusta balık yetiştirmek gibidir. Zira gezip gördüğümüz birçok okul öncesi eğitim kurumu, adeta akvaryumda balık yetiştirme gibi olumsuz fizikî mekânlara sahiptir.
>
> Müftülüklerin fizikî mekânlarının yanı sıra istekli ve ehil personelinden de (İmam-Hatip, Müezzin) yararlanılabilir. Bunun için önce, pilot camiler seçilmeli, fakülte veya yüksekokul mezunlarından istekli olanları, ek ücret ve yetiştirme seminerleri vermek şartıyla, görevlendirip bu projeye başlanmalıdır.
>
> Uygulamada görülecek eksiklikleri de tamamlayarak, memleket sathına yayılması sağlanmalıdır. Batıda anaokullarının, kiliselere bağlı olarak faaliyet göstermesi bu konuda örnek alınarak benzer bir yapılanmaya gidilebilir."[6]

Kur'an kurslarında yaş sınırlandırmasının kaldırılması üzerine, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı, 26-27 Ocak 2012 tarihinde bir toplantı düzenledi. Bazı özel eğitim kurumu temsilcilerinin, akademisyenlerin, il ve

---

3 İsmail Sağlam, *İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi*, 3. Baskı Bursa: Emin Yayınları, 2019, s. 33.

4 Strateji Geliştirme Başkanlığı, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019-2020*, Türkiye İstatistik Kurumu, 2020, ss. 1-7.

5 Sağlam, *İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi*, s. 18.

6 Sağlam, *İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi*, s. 129.

ilçe müftülerinin, eğitimcilerin, pedagog ve çocuk psikologların katıldığı bu toplantıda, 4-6 yaş ve ilköğretim 1.-5. sınıf arasındaki çocuklara yönelik nasıl bir eğitim hazırlığı yapılabileceği istişare edildi. Bu istişarede konun 4-6 yaş ayağı ile ilgili olarak yukarıda alıntıladığım, "İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi" isimli çalışmadaki öneriyi gündeme getirdim ve benim için çok heyecan verici olduğunu ifade ettim. Bu toplantıdan sonra bu projeye katkı verebilecek insanlar 4-6 yaş ve ilköğretim olmak üzere iki gruba ayrılarak çalışmalarına başladılar.

Tablo 1: 26-27 Ocak 2012 Tarihindeki Toplantı Katılımcı Listesi

EK-1

KATILIM LİSTESİ

S. NO	ADI SOYADI	GÖREVİ
1.	Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Genel Müdür
2.	Belgin AYDIN	Daire Başkanı
3.	Bünyamin ALBAYRAK	Daire Başkanı
4.	Yrd. Doç. Dr. Huriye MARTI	Daire Başkanı
5.	Prof Dr. Mustafa KÖYLÜ	Öğretim Üyesi (Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fak.)
6.	Doç Dr. İsmail SAĞLAM	Öğretim Üyesi (Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fak.)
7.	Doç Dr. Bülent DİLMAÇ	Öğretim Üyesi (Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fak.)
8.	Nuri DEĞİRMENCİ	Karaman Müftüsü
9.	Dr. Bilal DOĞAN	Akyurt Müftüsü
10.	Fatma KOTAN	Eğitim Uzmanı
11.	Nurten CECELİ ALKAN	Ceceli Eğitim Kurumları Genel Müdürü
12.	Murtalip HASDEMİR	İrfan Eğitim Kurumları Genel Müdürü
13.	Alpurslan DURMUŞ	Edam
14.	Ayhan ANDAÇ	Gonca Kreşleri Koordinatörü
15.	Ertaner ARABACIOĞLU	Gülbahçe Kreşleri Koordinatörü
16.	Mahmut YEŞİLYURT	Gülderen Kreşleri Koordinatörü
17.	Seda DİNÇER	Sevgi Okul Öncesi Eğitim Kurumları Koordinatör Müdür
18.	Erkal DİNÇER	Sevgi Okulları Kurucu Müdürü
19.	Kadir DİLEK	Şef
20.	Onur TEPEGÖZ	Memur
21.	Fatma DÖNMEZ	Memur
22.	Abdurrahman TOPRAK	Müezzin-Kayyım
23.	Esma KAHRAMAN	K.K.Ö.
24.	Dr. Ali SOYLU	İmam-Hatip
25.	Hatice ÜNAL – Ali ÜNAL	Kur'an Kursu Öğreticisi Resmi Değil

1. Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinin Hikâyesi

28 Şubat 1997'de Türk siyasi hayatına yapılan askeri müdahaleden sonra, din eğitimi alanına çok farklı menfi gelişmeler oldu. Bunlardan biri de, 37. Bülent Ecevit (11 Ocak 1999 - 18 Kasım 2002) hükümetinin ilkokul 5. sınıfı bitirene kadar çocukların camilerde din eğitimi almalarını yasaklayan kanunu çıkarmasıdır. 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen madde aynen şöyleydi:

> "Ek Madde 3 – (Ek: 22/7/1999 - 4415/1 md.) İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5 inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır. Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve

denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir."[7]

Yukarıdaki din eğitimini yaş ile kısıtlayan kanun maddesi, 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararname[8] ile 39. Recep Tayyip Erdoğan (14 Mart 2003 - 28 Ağustos 2014) hükümeti tarafından kaldırıldı. Bunun üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı vazifesi gereği bu yaşlardaki çocuklara gelişim seviyelerine ve pedagojik esaslara uygun dini bilgi vermek için arayış içerisine girdi. Bir yandan literatürü tarayarak bu konularda yazılmış bilimsel makale ve kitaplar taranırken, öte yandan arazide bu yöndeki uygulamaları ile öne çıkmış kişi ve kuramlar araştırıldı. Neticede üniversitelerden, özel kurumlardan ve kendi teşkilatından istifade edileceği düşünülen insanlar istişarelerde bulunmak için çağrıldı ve bu toplantı 21-23 Mayıs 2012 tarihinde Manisa Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirildi.

[7] TBMM Dönem : 21, "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanuna Ek Madde 3'ün Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı", (16.12.2020), https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss51m.htm.

[8] "Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü", (16.12.2020), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110917-1.htm.

Tablo 2: 21-23 Mayıs 2012 Tarihinde Manisa Eğitim Merkezindeki toplantı Katılım Listesi

ÇOCUKLARDA YAŞ GRUPLARINA GÖRE DİN EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI İSİM LİSTESİ
21-22-23 MAYIS 2012

S. NO	*ADI - SOYADI*	*GÖREVİ VE GÖREV YERİ*
1-	Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü / Başkanlık
2-	Belgin AYDIN	Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı / Başkanlık
3-	Bünyamin ALBAYRAK	Program Geliştirme Daire Başkanı / Başkanlık
4-	M. Fevzi HAMURCU	Yurtdışı Türkler Daire Başkanı / Başkanlık
5-	Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ	Öğrt. Üyesi /19 Mayıs Üniversitesi / Samsun
6-	Prof. Dr. Mehmet Emin AY	Öğrt. Üyesi /Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
7-	Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN	Öğrt. Üyesi /Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
8-	Doç. Dr. Şükrü KEYİFLİ	Öğrt. Üyesi /Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
9-	Doç. Dr. İrfan BAŞKURT	Öğrt. Üyesi /İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fak.
10-	Yrd. Doç. Dr. Osman Kurtkan KAPICIOĞLU	Öğrt. Üyesi /Konya Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğt. Fakültesi
11-	Yrd. Doç. Dr. Şeyma ARSLAN	Öğrt. Üyesi /İ. Ü. Hasan A. Yücel Eğitim Fakültesi
12-	Yrd. Doç. Dr. Lütfi ILGAR	Öğrt. Üyesi /İ.Ü. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
13-	Dr. Zeynep Nezahat ÖZERİ	Özel Eğitim Öğretmeni/ İstanbul
14-	Eyüp ENSAR / BAŞKURT	~~Tarih Kültür Araştırmacısı~~/ İstanbul
15-	Alaaddin GÜRPINAR	İl Müftüsü / Denizli
16-	İsmail İPEK	İl Müftüsü / Amasya
17-	Sinan CİHAN	İl Müftüsü / Manisa
18-	İzani TURAN	İl Müftüsü / Ağrı
19-	Salih AKCAN	İl Müftü Yrd. / Aydın
20-	Dr. Nurdoğan TÜRK	İlçe Müftüsü / Çeşme / İzmir
21-	Mustafa KARA	İlçe Müftüsü / İliç / Erzincan
22-	Arif CEVLEK	İlçe Müftüsü/ Mudurnu / Bolu
23-	Fatma KOTAN	Uzman / Başkanlık
24-	Zeynep Özli ÖZDEMİR	Anaokulu Öğretmeni / İstanbul
25-	Muttalip HASDEMİR	İrfan Eğt. Kur. Gen. Müd. /İstanbul
26-	İsmail GÜLER	Yedi Renkli Çınar Eğt. Kur. Gn. Md. / Bursa
27-		MEB / Ankara
28-		MEB / Ankara
29-	Kadir DİLEK	Şef / Başkanlık
30-	Hasan ÖRÜCÜ	V.H.K.İ/ Başkanlık
31-	İskender DERİN	V.H.K.İ/ Başkanlık
32-	Sinan ŞENGEZER	Görevlendirme/ Başkanlık
33-	Şenay GÖK	Müftü İsmet Karaokur K.K.Öğrt. / Kahramanmaraş
34-	İmran SOYLU	Muttalip Gökçebay Kız K.K.Öğrt. / Ankara
35-	Hanife KAHRAMAN	K.K.Öğrt. İzmit/ Kocaeli
36-	Şeyma İSLAMOĞLU	K.K. Öğrt. Kilis ~~Gaziantep~~
37-	Abdurrahman TOPRAK	İmam–Hatip / Bingöl
38-	Hüseyin DURMUŞ	İmam–Hatip / Yıldırım / Bursa
39-	Hanefi BAYIR	İmam–Hatip / İstanbul
40-	M. Hanifi KIRICI	İmam–Hatip / Erzincan

Bu ikinci toplantıda da, yukarıda belirtildiği gibi, meselenin 4-6 yaş ve ilköğretim 1.-5. sınıf aralığını kapsayan iki boyutu olduğuna ve bu yaş gruplarına göre eğitim programı ve eğitim materyali hazırlanması gerektiğine vurgu yapıldı. Artık toplantılar iki gruba ayrılarak birbirlerinden bağımsız çalışmaya başladılar.

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde görev almaları düşünülen katılımcılarla ilk toplantımızı 16-20 Temmuz 2012 tarihinde Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi'nde yaptık. Yapılacak çalışmanın niteliği ve ilkeleri detaylı bir şekilde tarafımdan dile getirildi. Bunun üzerine isteğe bağlı olarak komisyon üyelerinde bazı değişiklikler oldu.

Tablo 3: 16-20 Temmuz 2012 Tarihinde Erzurum Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek İhtisas Merkezi Toplantısı Katılım Listesi

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARA YÖNELİK DİN EĞİTİMİ MÜFREDAT ÇALIŞMASI
İSİM LİSTESİ
16-17-18-19-20 Temmuz 2012

S. NO	*ADI - SOYADI*	*GÖREVİ VE GÖREV YERİ*
1-	Prof. Dr. Şükrü KEYİFLİ	Öğrt. Üyesi /9 Eylül Üniv. İlahiyat Fakültesi/ İst.
2-	Doç. Dr. İsmail SAĞLAM	Öğrt. Üyesi /Uludağ Ünv. İlahiyat Fakültesi/ Bursa
3-	~~Doç. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI~~	~~Öğrt. Üyesi /18 Mart Ünv. İlahiyat Fak./ Çanakkale~~
4-	Fatma KOTAN	Uzman / Başkanlık
5-	Dr. Zeynep Nezahat CİHANDİDE	Pedagog / İstanbul
6-	Zeynep Özli ÖZDEMİR	Anaokulu Öğretmeni / İstanbul
7-	Ayşegül GÖZERİ	Kur'an K.Ö./ Sivas
8-	Ayşe Şeyma AKALIN	Kur'an K.Ö./ A. Karahisar
9-	~~Emel YILDIRI~~M	Ufuk Eğit. Danışmanlık/ İstanbul
10-	Raşit HAYLAMAZ	Muştu Yayınları
11-	Aynur BULUT	Okul Öncesi Öğrt. / Berlin
12-	~~Mustafa KARAKAŞ~~	Şef / Başkanlık
13-	Sinan ŞENGEZER	Memur / Başkanlık

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde kitap yazım işinde fiilen görev alacak katılımcıların netleşmesi üzerine komisyon 8-14 Ekim 2012 tarihleri arasında Bursa Eğitim Merkezi'nde planlama yaparak kitap yazım işine başladı.

Komisyon; Doç. Dr. İsmail Sağlam editörlüğünde, Yrd. Doç Dr. Bilal Yorulmaz ve Fatma Kotan editör yardımcılığında, Dr. Zeynep Nezahat Cihandide, Zeynep Özli Özdemir, Ayşegül Gözeri, Ayşe Şeyma Akalın, Elif Vural, Elif Eprik, Aynur Bulut ve Abdurrahman Toprak'tan oluşmakta idi. Aşağıdaki listede isimleri bulunan Hasan Örücü ve Sinan Şengezer ise Başkanlıkça bürokratik işlemler için görevlendirilmişti.

Tablo 4: 8-14 Ekim 2012 Tarihinde Bursa Eğitim Merkezi Toplantısı Katılım Listesi

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÇALIŞMASI İSİM LİSTESİ

8-14 EKİM 2012

S. NO	*ADI - SOYADI*	*GÖREVİ VE GÖREV YERİ*
1-	Doç. Dr. İsmail SAĞLAM	Öğrt. Üyesi /Uludağ Ünv. İlahiyat Fakültesi/ Bursa
2-	Yrd. Doç. Dr. Bilal YORULMAZ	Öğrt. Üyesi/ Marmara Ü. Atatürk Eğt. Fak./ İstanbul
3-	Fatma KOTAN	Uzman / Başkanlık
4-	Dr. Zeynep Nezahat CİHANDİDE	Pedagog / İstanbul
5-	Zeynep Özli ÖZDEMİR	Anaokulu Öğretmeni / İstanbul
6-	Ayşegül GÖZERİ	Kur'an K.Ö./ Sivas
7-	Ayşe Şeyma AKALIN	Kur'an K.Ö./ Afyonkarahisar
8-	Elif VURAL	Kur'an K.Ö./ Niğde
9-	Elif ERPİK	Boğaziçi Eğit. Danışmanlık/ İstanbul
10-	Aynur BULUT	Okul Öncesi Öğrt. / Berlin
11-	Adurrahman TOPRAK	İmam-Hatip/ Mersin
12-	Hasan ÖRÜCÜ	Memur / Başkanlık
13-	Sinan ŞENGEZER	Memur / Başkanlık

Komisyon bu toplantıda "Kuran Kursları Öğretici Kitabı 1, 4-6 Yaş" ve "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş" kitaplarının yazımının yöntemini belirledi ve örnek çalışmalar ortaya çıktı. Toplantı sonunda bir dahaki toplantıya kadar evde çalışmak üzere vazife taksimi yapıldı. Yapılan çalışmalar komisyonumuzda bulunan Başkanlıktaki görevli arkadaşlarda toplandı. Elde edilen materyaller tevhit edilerek iki kapak arasına alındı. Bu aşamada ortak dil birliği, yöntem ve pedagojik açıdan uygunluk açısından defalarda gözden geçirildi. Bu gözden geçirilme çalışmaları bazen bir araya gelerek bazen de elektronik ortamda bulunduğumuz yerden irtibat kurarak gerçekleştirildi. Çünkü komisyon üyelerimiz farklı şehirlerde bulunmaktaydı.

"Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 4-6 Yaş" ve "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş" kitapları bu şekilde belli bir noktaya gelince beklemeye bırakılarak aynı usul ve yöntemle "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş" ve "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş" kitapları hazırlıklarına başladık.

"Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş" ve "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş" isimli kitapların yazımı, yine Doç. Dr. İsmail Sağlam editörlüğünde, Yrd. Doç. Dr. Bilal Yorulmaz ve Fatma kotan editör yardımcılığında, Dr. Zeynep Nezahat Cihandide, Zeynep Özli Özdemir, Ayşegül Gözeri, Ayşe Şeyma Akalın, Elif Vural, Elif Erpik, Aynur Bulut, Nurefşan Çağlaroğlu, Abdurrahman Toprak ve Büşra Bodur'un katılımıyla yapılmıştır. Bu çalışma toplantısı da 21-27 Ocak 2013 tarihinde Antalya/Manavgat Silence Beach Otel'de gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5: 21-27 Ocak 2013 Tarihinde Antalya/Manavgat Silence Beach Otel Toplantısı Katılımcı Listesi

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARA YÖNELİK DİN EĞİTİMİ ÇALIŞMASI (MATERYAL-2-) İSİM LİSTESİ

21-27 Ocak 2013

S. NO	*ADI - SOYADI*	*GÖREVİ VE GÖREV YERİ*
1-	Doç. Dr. İsmail SAĞLAM	Öğrt. Üyesi /Uludağ Ünv. İlahiyat Fakültesi/ Bursa
2-	Yrd. Doç. Dr. Bilal YORULMAZ	Öğrt. Üyesi/ Marmara Ü. Atatürk Eğt. Fak./ İstanbul
3-	Fatma KOTAN	Uzman / Başkanlık
4-	Dr. Zeynep Nezahat CİHANDİDE	Pedagog / İstanbul
5-	Zeynep Özli ÖZDEMİR	Anaokulu Öğretmeni / İstanbul
6-	Ayşegül GÖZERİ	Kur'an K.Ö./ Sivas
7-	Ayşe Şeyma AKALIN	Kur'an K.Ö./ Afyonkarahisar
8-	Elif VURAL	Kur'an K.Ö./ Niğde
9-	Elif ERPİK	Boğaziçi Eğit. Danışmanlık/ İstanbul
10-	Aynur BULUT	Okul Öncesi Öğrt. / Ankara
11-	Nurefşan Çağlaroğlu	Zambak Eğit. Danışmanlık/ Ankara
12-	Adurrahman TOPRAK	İmam-Hatip/ Gaziantep
13-	Büşra BODUR	Memur/Başkanlık

Bülgin AYDIN
Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı

Bu toplantıda da örnek yazımlar yapılarak yazım işi belli bir seviyeye getirilmiş, toplantı süresince yetiştirilemeyen işler de evde çalışılmak üzere planlamaya alınmıştır. Yapılan çalışmalar yine bir araya getirilerek dil ve pedagojik uygunluk açısından gözden geçirilmiştir. Bu gözden geçirme işlemi de bazen küçük toplantılarla yüz yüze bazen de elektronik ortamda bulunduğumuz yerden gerçekleştirilmiştir. En sonunda editör tarafından dört kitap da dikkatle okunmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığına teslim edilmiştir. Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü bu çalışmaları farklı baskılarla şu isimlerle yayımlamıştır:

- Kur'an Kursları Öğretici Kitabı1, 4-6 Yaş[9]
- Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş[10]

[9] İsmail Sağlam (ed.), *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 4-6 Yaş*, 6. Baskı İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.
[10] İsmail Sağlam (ed.), *Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş*, 6. Baskı İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.

- Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş[11]
- Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş[12]
-

Diyanet İşleri Başkanlığı yetkililerinden aldığımız bilgiye göre, 2013 yılından itibaren günümüze kadar "Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş" ve "Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş" kitapları yaklaşık 800.000 adet; "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 4-6 Yaş" ve "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş" 40.000 adet basılıp dağıtılmıştır. Bu dört kitabın haricinde 4-6 yaş grubu için başka materyaller de hazırlandığını Başkanlığın sitesinde görmekteyiz.[13]

Kitap yazım çalışmasıyla beraber Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) da kaleme alındı ve 2018 yılında da güncellendi. Bu öğretim programının Kur'an kurslarında uygulanması, 05.09.2014 tarihli ve 936 sayılı Başkanlık Makam onayı ile uygun görülmüştü. Güncellenmiş bu öğretim programının Kur'an kurslarında uygulanması ise 05.09.2018 tarihli ve E.118285 sayılı Başkanlık onayı ile uygun görüldüğü Başkanlık kayıtlarından anlaşılmaktadır. [14]

Kitapların ve Eğitim Programının yazımıyla, Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde önemli bir aşamaya gelindi. Ancak bu projenin uygulamada başarıya ulaşabilmesi için görev alacak öğreticilerin eğitime, il ve ilçe müftülüklerindeki amirlerin de bilgilendirilmesine ihtiyaç vardı. İl ve ilçe müftülüklerini bilgilendirme işini çeşitli toplantılarda Başkanlık üst düzey yetkilileri yerine getirdi. Öğreticilere gelince bunların çocuk gelişim konusunda ve okul öncesi eğitimin niteliği hakkında ciddi eğitim almaları gerektiği ortaya çıktı. Bunun için bu projede görev alacak diyanet personelinin halk eğitim merkezlerinde çocuk gelişimi konusunda belli 296 saat ders almaları sonrasında, başkanlığın düzenleyeceği özel seminerlere katılmaları şartı getirildi. İlk önce her ilden formatör öğretici olarak yetiştirilmek üzere öğreticiler çağrılarak çeşitli periyotlarla okul öncesi eğitimi hakkında bilgilendirici hizmet içi eğitim kursları düzenlendi.

4-6 Yaş Din Eğitimi projesinde illerde görevlendirilecek personele yönelik yapılan hizmet içi eğitim seminerine toplam 693 kadın Kur'an kursu öğreticisi katılmıştır. Adı geçen seminerlerin tarih, yer ve katılım sayısı şöyledir:

---

11 İsmail Sağlam (ed.), *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş*, 5. Baskı İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.
12 İsmail Sağlam (ed.), *Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş*, 5. Baskı İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.
13 "Materyaller", (17.12.2020), https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/kategoriler/materyaller.
14 "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)", (16.12.2020), https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/Kur'an%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%20(4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu)%202018.pdf.

Tablo 6: 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde Öğretici Olarak Görev Alacaklara Verilen Hizmet içi Eğitim Kursları

Tarih	Yer	Katılımcı Sayısı
09-22 Eylül 2013	Manisa Eğitim Merkezi	81
13-21 Ağustos 2014	Afyonkarahisar/Sandıklı	166
24-28 Mayıs 2015	Afyonkarahisar/Sandıklı	297
24-28 Ağustos 2015	Rize Eğitim Merkezi	149

2. Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinin Mevcut Durumu[15]

Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Adana, Samsun, Erzincan ve Rize illerinde pilot olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2014-2015 eğitim öğretim yılında yurt genelinde yaygınlaşmış ve her yıl öğrenci, kurs ve öğretmen sayısında artış yaşanmıştır. Aşağıdaki tabloda yıllara göre kurs, öğrenci ve öğretici sayıları görülmektedir.

Tablo 7: Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi Kurs, Öğretici ve Öğrenci Sayıları

Eğitim-Öğretim Yılı	Kurs Sayısı	Öğretici Sayısı	Öğrenci Sayısı
2013-2014	201	260	4.723
2014-2015	554	758	15.265
2015-2016	2.053	3.016	55.321
2016-2017	2.980	4.849	87.790
2017-2018	4.327	7.204	131.009
2018-2019	5.439	9.325	170.513
2019-2020	5.574	10.091	181.806
2020-2021	4.268	7643	87.969

Tablo 7'yi değerlendirecek olursak, pilot uygulamanın 201 kurs, 260 öretici ve 4723 öğrenci ile başladığını görüyoruz. Takip eden yıllarda artış hızının yaklaşık üçer kat olduğu görülmektedir. Bu artış yapılan projeye aşırı ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan 2018-2019 ile 2019-2020 eğitim öğretim yılında aynı hızla artışın devam etmediği görülmektedir. Bu durum talep açısından projenin doyuma ulaştı şeklinde yorumlanabileceği gibi, arzın da doyuma ulaştığı

[15] Bu başlık altında vereceğimiz güncel bilgileri temin etmede yardımlarını esirgemeyen Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı Sayın Sedide Akbulut ve aynı dairede görevli Uzman Yardımcısı Sayın Firdevs Kısım'a teşekkür ederiz.

şeklinde yorumlanması mümkündür. Yapılan bilimsel çalışmalarla bu tespiti yapmak mümkün olacaktır.

2020-2021 eğitim-öğretim yılına gelince bütün dünyayı etkileyen pandeminin / bulaşının (Covid-19'un) etkisi göz ardı edilmemelidir. Yüz yüze eğitim için kayıt yaptıran öğrenci sayısının düşüş göstermesi, hatta Milli Eğitim Bakanlığında olduğu gibi kayıt yaptıran öğrencilerin de yüz yüze eğitim alma imkânlarına ulaşamamaları nedeniyle, yetkililerin alternatif arayış içerisine girdiklerini görmekteyiz.

Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığından aldığımız bilgiye göre, Covid-19 salgını nedeniyle 2019-2020 eğitim öğretim yılında 13 Mart 2020 tarihinde her düzeyde yüz yüze eğitim faaliyetlerine ara verilmiştir. Zaman içerisinde Diyanet TV'den de yararlanılarak 4-6 yaş grubu öğrencilerin eğitimi için şu faaliyetler yapılmıştır:

- 4-6 yaş öğretici ve velilerine yönelik "Yeni Güne Merhaba" programında her salı "Çocukluk Döneminde Değerler Eğitimi" başlığına uygun konular işlenmiştir. 07.04.2020 tarihinde başlayan program 26.05.2020 tarihinde sona ermiştir.
- 4-6 yaş öğrencilerine yönelik Diyanet TV ekranlarında saat 17.00-18.00 arasında yayınlanan çocuk kuşağı içerisinde 4-6 yaş Kur'an Kursu öğreticileri tarafından müfredatta yer alan üniteler "Evden Öğreniyorum" programıyla yayına girmiştir. İlk bölüm 06.04.2020 de son bölüm ise 22.05.2020 tarihinde yayınlanmıştır.
- 28 Eylül 2020 tarihinde yüz yüze eğitimler başlanmış ancak Covid-19 tedbirleri kapsamında 02 Aralık 2020 tarihinde uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu bağlamda öğreticiler, haftada 3 gün, günde 20'şer dakikadan dört ders halinde öğrencilerle iletişim kurarak kısa dua ezberi ve diğer etkinliklere devam etmişlerdir.
- Ayrıca uzaktan eğitimlerin desteklenmesi amacıyla 04 Ocak 2021 tarihinde de Diyanet TV'de yayına girmesi planlanan başka programın çalışmaları olduğu belirtilmiştir.

Öte yandan Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde görev alan öğreticilerin eğitim açısından nasıl bir profile sahip olduklarını görmek için Tablo 8'e bir göz atmamanız faydalı olacaktır.

Tablo 8: Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesinde Görev Alan Öğreticilerin Eğitim ve Kadro Durumları

Öğrenim Durumu / Kadro Tipi	**Lise**	**İlahiyat Önlisans**	**Diğer Önlisans**	**İlahiyat Lisans**	**Diğer Lisans**	**Yüksek Lisans**	**Doktora**	**Toplam**
Geçici	601	396	59	56	7	0	0	1119
Sözleşmeli	31	166	20	2.572	88	45	2	2924
Kadrolu	158	1.349	225	1.566	174	123	5	3600
Genel Toplam	790	1911	304	4194	269	168	7	**7643**

Tablo 8'e baktığımızda toplam 7643 öğreticinin 4194'ü İlahiyat lisans, 269'u diğer lisans, 169'yüksek lisans ve 7'i doktora mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda 7643 öğreticinin %60'tan fazlasının (4638 öğreticinin) lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Öte yandan kadrolu ve sözleşmeli öğreticilerin toplam sayısı 6524'ü bulmaktadır. Bu rakamda toplam öğretici sayısının %85'ten fazlasına tekabül etmektedir. Ayrıca öğreticilerin görevlendirilmelerinde aşağıdaki esaslara uyulduğunu yetkililerden öğrenmekteyiz:

- İlahiyat fakültesi mezunu olup formasyon belgesi olanlar veya çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili resmi diploma, belge veya sertifikası olanlar.
- İlahiyat ön lisans mezunu olup çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili resmi diploma, belge veya sertifikası olanlar.
- İmam-hatip lisesi mezunu olup çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili resmi diploma, belge veya sertifikası olanlar.
- Belge ve sertifikalar en az 296 saat ve üzeri olmalıdır.

Sahada yapmış olduğumuz gözlemlere göre, genç bir proje olmasına rağmen veli, öğretici ve idareci açısından gitgide yaygınlaşan ve içselleştirilen bir yönde ilerleyen bir proje olduğunu söyleyebiliriz. Pandemi sürecini parantez arasına alırsak, nicelik ve nitelik açısından olumlu yönde geliştiği ve tepki aldığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan daha derin analizler yapabilmek için öğrenci, öğretici, veli ve idarecilere yönelik yeni bilimsel çalışmalar yapmakla beraber yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarından da yararlanmak gereklidir.

3. "Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi" Üzerine Yapılan Bazı Bilimsel Çalışmalar

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini" değerlendirirken bir de akademik çalışmalara ne denli konu edildiğine bakmak istiyoruz. Doğrudan veya dolaylı olarak bu proje hakkında yapılan Yüksek Lisan ve Doktora tezlerini, yazılan bilimsel makaleleri, sunulan bildirileri veya müstakil bilimsel eserleri ulaşabildiğimiz kadarıyla derlemeye çalıştık.

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini konu edinen bilimsel makalelerden bazıları:

- Cemal Tosun, Fatma Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5(5), 2015, 705-720, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
- Davut Doğan, "Diyanet İşleri Başkanlığına Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgileri-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24 (2014).
- Muhammet Fatih Genç, "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi". İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi 5 / 2 (Temmuz 2019): 506-521.
- Ayşegül Gün, Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği. Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi , (7) , 33-66, (2016).
- Korkmaz Mehmet, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma", İlahiyat Tetkikleri Dergisi - / 53 (Haziran 2020): 237-26.
- Muzaffer Üzümcü, Nuran Çınar, "Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)", Trabzon İlahiyat Dergisi, cilt: 7, sayı: 1.

- Naciye Öztürk, "Okul Öncesi Dini Eğitim: Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi ve Öneriler", SETA, Analiz, Temmuz 2018 sayı: 247.
- Orhan Parlak, Süleyman Şen, "4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Kur'an Tasavvurunun Değerlendirmesi", Türk Akademik Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2019, (1): 14-23,
- Ömer Demir-Rabia Camadan, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Ebeveyn Memnuniyeti: Bayburt İl Örneği", Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 9, 2019/1- Haziran.
- Ramazan Diler, "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Mahremiyet Eğitimi ve Önemi (Nitel Bir Analiz)", Araştırma Makalesi, Eskiyeni 41 (Eylül 2020), 623-652.
- Sadettin Volkan Kopar-Serbülend Arpa, "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma", Journal of Analytic Divinity İnternational Refereed Journal, Haziran 2020/4 (1): ss-pp 86-103.
- Salih Aybey, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, , 6 (2): 207-240, Aralık 2019.
- Samet Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülüklerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Çalışmaları", Balıkesir İlahiyat Dergisi, , 11: 195-221, Haziran 2020
- Serkan Türkmen, Nazım Bayrakdar, Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Binalarının Fiziki İmkânlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep İli Örneği), Dini Araştırmalar, Din Eğitimi: Prof. Dr. Beyza Bilgin Özel Sayısı, 101-126, 2020.
- Muhammed Ali Yazıbaşı, Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği. Dini Araştırmalar, 23 (57) , 95-116, 2020.

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini konu edinen Yüksek Lisan Tezlerinden bazıları:

- Ayşe Sevde Karaca, 2020, Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an kursu öğrencilerine uygulanan değerler eğitiminin öğretici görüşleri açısından incelenmesi
- Büşra Bacı, 2019, Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu) ile okul öncesi eğitimi programının karşılaştırılması
- Büşra Kara, 2019, Okul öncesi dönemi (4-6 yaş grubu) çocukların din eğitiminde görev alan eğitimcilerin/din görevlilerinin pedagojik yeterlilikleri
- Elif Acur, 2019, Öğretici görüşleri bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi
- Hatice Bayka, 2019, Öğretici ve veli görüşleri açısından Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu)'nın değerlendirilmesi
- Hatice Kaya, 2018, 4-6 yaş arası çocuklarda dini inancın ilkel biçimleri ve psikolojik temelleri
- İbrahim Kurt, 2017, Velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet düzeyleri ve beklentileri üzerine bir araştırma (Ankara örneği)
- Kevser Tüfekçi, 2020, Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kuran Kursları eğitiminin öğretici ve veli görüşlerine göre incelenmesi
- Nuran Çelik, 2019, 4-6 yaş grubu çocukların inanç esaslarını algılayış biçimleri
- Samet Yağcı, 2018, Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları (İzmir ili örneği)

- Süleyman Şen, 2018, 4–6 yaş grubu çocuklarda Kur'an tasavvuru
- Zülfi Doğan, 2019, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları (Kayseri örneği)

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini konu edinen bildiri ve eserlerden bazıları:

- Ali Gücen - Ahmet Çakmak - M. Fatih AY: 4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, İstanbul, 18-20 Mart 2016)
- Bilal Yorulmaz: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi(Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, İstanbul, 18-20 Mart 2016)
- Duygu Kaçaranoğlu, Nurullah Altaş, Hasibe Özuygur, Ertuğrul Bayram Erdoğan: Kur'an Kıssalarının Din ve Değer Öğretiminde Kullanımı (Uluslararası İslam Eğitimi Kongresi,12-13 Nisan 2019, İstanbul)
- Eyüp Kurt: Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülen Kur'an Kurslarının Yaygın Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi (3.Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi 2019 UBEK2019, 21-24 Mart 2019, Afyonkarahisar)
- Mehmet Korkmaz, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi (Kimlik Yayınları,2019)
- Naciye Öztürk, Okul Öncesi Dini Eğitim: "Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi" ve Öneriler (Analiz, Temmuz 2018, Sayı: 247)
- Sümeyra Uzun, Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitiminde Eğitim Programlarının Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi: Türkiye ve Amerika Örnekleri (Uluslararası İslam Eğitimi Kongresi,12-13 Nisan 2019, İstanbul)

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesini" doğrudan veya dolaylı olarak konu edinen çeşitli bilimsel çalışmaların bazılarını paylaştık. Özellikle 2018-2020 yılları arasında proje hakkında yoğun bilimsel çalışma yapıldığı dikkat çekmektedir. Projenin pilot uygulamasının 2013'te başladığını hatırlarsak, beş altı yıllık bir uygulama, bilimsel çevrelerin oldukça dikkatini çekmiş ve bilimsel ürünlerin doğmasına vesile olmuştur diyebiliriz. Bu arada bu projeyi konu edinen çok sayıda bilimsel toplantının / sempozyumun yapıldığını da hatırlatmak isteriz.

4. Değerlendirme ve Öneriler

"Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi"nin hikâyesini, mevcut durumunu, bu projeyi konu edinen bilimsel çalışmaları dikkate aldığımızda, hatasıyla sevabıyla bu projenin bir ihtiyacı çok yerinde tespit etiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Teoride ve pratikte bu çapta etki yaratan "Kur'an Kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi"ni vaktiyle gündeme getiren ve destekleyen Prof. Dr. Ali Erbaş, Belgin Aydın, Bünyamin Albayrak ve Cafer Tayyar Doymaz'ı Genel Müdür ve Daire başkanları olarak tebrik etmek gerekir. Öte yandan editör olarak Doç. Dr. İsmail Sağlam ve editör yardımcıları olarak Yrd. Doç. Dr. Bilal Yorulmaz ve Fatma Kotan'ı, komisyonda görev alan Dr. Z. Nezahat Cihandide, Aynur Bulut, Zeynep Özli Özdemir, Hasan Örücü, Abdurrahman Toprak, Ayşegül Gözeri, Elif Vural, A. Şeyma Akalın ve Elif Erpik'i[16] ortaya çıkan eserlerle beraber kamuoyu değerlendirecektir. Ayrıca burada isimleri zikredilmeyen ve projeye katkı veren herkese

[16] Bu isimler "T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanlığı"nın proje ile ilgili hazırlamış olduğu sunundan alınmıştır.

bu hizmet için teşekkür etmek gerekir. İyi niyetle düşünülen, hazırlık yapılan ve uygulanan bir proje olarak hizmete vesile olmaya devam ediyor.

Teşekkür ve takdirle beraber projenin hem materyal ve program geliştirme anlamında hem de uygulamada meydana gelen aksaklıklar giderme açısından sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir. İnsanlar yaptıkları işi bazen en mükemmel şekliyle yapmayı düşünerek hiçbir şey yapamazlar, bazen de bir an önce olsun da nasıl olursa olsun düşüncesiyle kalitesiz iş üretirler. Bunların ikisi de hayatın gerçekleriyle örtüşmeyen durumlardır. Oysaki insan mevcut durumda yapabildiğinin en iyisini yapmalı, ama sürekli yapılan şeyi geliştirmelidir. Alınan geri bildirimler ve edinilen yeni bilgiler gelişimin en önemli nedenleridir. Bu bağlamda 2012'lerde başlayan bu proje 2021'lere gireceğimiz bu günlerde elde edilen veriler ışığında güncellenmelidir.

Teorisi ve uygulamasıyla hakkında onlarca akademik çalışma yapılan bir proje, bu çalışmaların sonuçlarından yararlanarak biryandan materyal ve program geliştirme, öte yandan öğretici profili ve uygulama açısından kendini yenilemeli ve bilimsel veriler ışığında ilerlemelidir.

Bu projede en çok dikkat edilmesi gereken husus, okuryazarlık olgunluğuna gelmemiş çocukları, bu olgunluğa erişmiş farz ederek ilköğretim dönemi Kur'an Kursuna dönüştürmemektir. Eğer ilköğretim dönemi çocuklarına uygulanabilecek tarzda bir Kur'an Kursuna dönüşürse okul öncesi (4-6 yaş) eğitimi olma hüviyetini kaybeder. Sahada bu yanlışa düşüp düşmememin en önemli sigortası öğretici bilinç ve profilidir. İkinci ve üçüncü derece âmil ise yönetici ve velilerin okul öncesi eğitimden nelerin beklenebileceği konusunda bilgilendirilmeleridir. Çünkü bazı veli ve yöneticiler ısrarla senenin sonunda her çocuğun hatim merasimi yapabilecek tarzda Ku'an-ı Kerim'i yüzünden okuyup bitirmesini isteyebilmektedir.

Bu dönemdeki çocuklara Kur'an sevgisi aşılamak, İslam'ın şiarı olan konulara karşı ilgisini uyandırmak din eğitimi açısından son derece önemli bir durumdur. Ancak bunun yolu oyun, taklit, hedef davranış açısından zenginleştirilmiş ortam, sözlü öğretim unsurlarını etkin kullanma, sanatsal faaliyetler ve gerçek hayattan kesitleri yerinde değerlendirmektir.[17] Söz gelimi sürekli yanındaki yetişkini Kur'an ile iç içe gören, okuyup etkilendiğini hisseden bir çocuk Kur'an'a karşı deruni hisler beslemeye başlayacaktır. Ama bunun yerine gelişim ve kapasitesine bakmadan okuryazarlık olgunluğuna gelmemiş bir çocuğu, elifba, hareke, cezim ve şedde ile ödevlendirirseniz, çocuk bu yükün altında ezilir ve Kur'an'dan soğuyabilir. Bu projenin uygulaması esnasında bir çocuğu dahi böyle bir olumsuz duruma itmek insani ve İslamî açıdan büyük vebali gerektirecektir.

Önerilerimizi de şöyle sıralayabiliriz;

1. Bu projenin adı "Okul Öncesinde Din Eğitimi" veya "Erken Çocuklukta Din Eğitimi" olmalıdır. Çünkü akademik yazına ve üniversitelerdeki okul öncesi bölüm derslerine baktığımızda; Okul Öncesinde Matematik Eğitimi, Okul Öncesinde Müzik Eğitimi, Okul Öncesinde Fen Eğitimi, Erken Çocukluk Eğitiminde Bilişim Teknolojiler, Erken Çocukluk Döneminde Hareket Eğitimi[18] şeklinde isimler görmekteyiz. Netice itibariyle

[17] Sağlam, "Okulöncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi" ; Sağlam, *Çocuk ve İbadet 7-14 Yaş Dönemi İbadet Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*; İsmail Sağlam, "Okulöncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri ve Din Eğitimi Açısından...", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 9, sy. 1 (2000) ; İsmail Sağlam, "Okulöncesi Eğitimde Bulunması Gereken Hedefler Nelerdir?", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 7, sy. 1 (1998) ; Sağlam, *İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi*.

[18] "Bursa Uludağ üniversitesi eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Ders Kataloğu", (17.12.2020), http://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/32?AyID=27;

bu proje vesilesiyle Erken Çocukluk / Okul Öncesi Dönemde, bu dönemin gelişim ve ilkelerine uygun bir şekilde Din eğitimi verilmek istenmektedir.

2. Diyanetin bu projesinde öğretmenlik yapabilmek için lisan diploması ve pedagojik formasyona sahip olmakla beraber, iki hususta bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Birisi bu yaştaki çocuğu pedagojik açıdan tanımak ve eğitimini bilmek, diğeri de bu dönemdeki çocuğun dini ve ahlaki gelişimine uygun eğitim verebilmektir. Bu şartların birincisini Eğitim Fakültelerinin Okul Öncesi öğretmenliği bölümü mezunları yerine getirebiliyor. İkincisini ise çocukluk dönemine özel ilgisi olan İlahiyat Fakültesi mezunları başarabiliyor. Oysaki bu projeye, bahsi geçen iki şartı da yerine getirebilen, hem çocuğu pedagojik açıdan tanıyan hem de ona uygun dini eğitimi verebilen öğreticiler/öğretmenler gerekmektedir. Öğretmen istihdamda bu sorunun üzerine gidilmelidir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenlik yapan Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü mezunlarının da bu dönemdeki çocukların dini sorularına cevap vermekte yetersiz kaldıklarını sahadaki gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz.
3. Eğitim Fakülteleri Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerine "Erken Çocukluk Dönemi Din ve Ahlak Eğitimi" dersi koyulmalıdır. Çünkü Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Öğretim Yöntemleri" dersi bulunmaktadır. Sınıf öğretmenliği yapacak öğrenciler lisan eğitimlerinde bu konuda bilgi sahibi olmaktadır. Aynı şey Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencileri için de düşünülerek, öğretmen olduklarında çocuklardan gelecek dini içerikli sorulara onların seviyelerinde cevap verebilmeleri sağlanmalıdır.
4. Diyanet İşleri Başkanlığı, İmam Hatip Lisesi mezunu olan Okul Öncesi Öğretmenliği mezunlarını bu projede öğretici olarak görevlendirmelidir. İmam Hatip Lisesi mezunu olmayıp, Okul Öncesi Öğretmenliği mezunu olan ve Diyanetin bu projesinde öğretici olmak isteyenler de dini bilgi formasyonu açısından bir kursa tabi tutulduktan sonra görevlendirilmelidir.
5. İlahiyat Fakültelerinde "Erken Çocukluk Dönemi Din ve Ahlak Eğitimi" Yüksek Lisans programları açılmalıdır. Bu programa özellikle pedagojik formasyona sahip İlahiyat ve Eğitim Fakültesi mezunları alınmalıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş çocukların eğitiminde, "Erken Çocukluk Dönemi Din ve Ahlak Eğitimi" Yüksek Lisans programından mezun olanlara istihdamda öncelik tanımalıdır.

Geleceğe ümitle bakabilmemiz için okul öncesi dönemden doktora eğitimine kadar eğitimin her çeşit ve kademesinde yenileşmeye açık, mevcut sistemi sorgulayan, alışkanlıkların esaretinden kurtulmuş, geçmişteki birikimden yararlanan, geleceği kurgulayan, insanın özüne hitap eden, kültür ve medeniyetimizle barışık sistem arayışı devam etmelidir. Yetişecek nesiller; kimlik ve kişilik sahibi, tarih ve coğrafyasına yabancı olmayan, milli ve manevi değerlerinin farkında, geçmişten güç alıp geleceğe yön verebilen, yaratılıştaki potansiyelinin farkına varıp bu potansiyeli açığa çıkarma yollarını bilen, elde ettiği bilgi ve diğer güçleri hak ve adaletin tesisi için kullanabilen bireyler olarak yetiştirilmelidir. Aksi takdirde birey ve insanlık teknik ve teknolojide ne kadar ileri giderse gitsin, mutluluğu elde edemeyecektir. Bu anlamda okul öncesi dönem veya erken çocukluk dönemi gömleğin ilk düğmesi gibidir. Eğer bu dönemde çocuğun eğitiminde doğru adım atılırsa ileride bunun olumlu etkileri ortaya çıkacaktır diyebiliriz.

"Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bilgi Paketi", (17.12.2020), https://bilsis.hacettepe.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=440&curSunit=491#.

Kaynakça

ARSLAN Mehmet, "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu", *Millî Eğitim Dergisi*, sy. 167 (2005), http://dhgm.meb.gov.tr/Yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-arslan.htm.

"Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü", (16.12.2020), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110917-1.htm.

BAŞKANLIĞI Strateji Geliştirme, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019-2020,* Türkiye İstatistik Kurumu, 2020.

"Bursa Uludağ üniversitesi eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Ders Kataloğu", (17.12.2020), http://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/32?AyID=27.

"Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bilgi Paketi", (17.12.2020), https://bilsis.hacettepe.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=440&curSunit=491#.

KAZU İbrahim Yaşar, Mesut YİLMAZ, "Ülkemizdeki Okul Öncesi Eğitimin Bazı Veriler Açısından OECD ve AB Üyesi Ülkeleri İle Karşılaştırılması", *Turkish Journal of Educational Studies*, c. 5, sy. 2 (2018), ss. 64-75.

"Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)", (16.12.2020), https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/Documents/Kur'an%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%20(4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu)%202018.pdf.

"Materyaller", (17.12.2020), https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/kategoriler/materyaller.

SAĞLAM İsmail, *Çocuk ve İbadet 7-14 Yaş Dönemi İbadet Eğitimi Üzerine Bir Araştırma,* 2. bs., Düşünce Kitabevi, 2020.

———, *İslam ve Batı Eğitiminde Okul Öncesi Eğitimi*, 3. Baskı., Bursa: Emin Yayınları, 2019.

———, (ed.), *Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1, 4-6 Yaş*, 6. Baskı., İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.

———, (ed.), *Kuran Kursları Etkinlik Kitabı 2, 4-6 Yaş*, 5. Baskı., İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.

———, (ed.), *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 4-6 Yaş*, 6. Baskı., İzmir: Diyanet İşleri Başakanlığı, 2018.

———, (ed.), *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 4-6 Yaş*, 5. Baskı., İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018.

———, "Okulöncesi Eğitimde Bulunması Gereken Hedefler Nelerdir?", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 7, sy. 1 (1998), s. .

———, "Okulöncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 10, sy. 1 (2001), s. .

———, "Okulöncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri ve Din Eğitimi Açısından...", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 9, sy. 1 (2000), s. .

TBMM DÖNEM : 21, “Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanuna Ek Madde 3’ün Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı”, (16.12.2020), https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss51m.htm.

UZUN Halil, (ed.), ““Okul Öncesi Eğitiminin Dünya’da Ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi"”, *Recent Advances in Education and Sport Researches*, 1. Basım., Ankara: Gece kitaplığı, 2020, s. 107-20, file:///C:/Users/m.ali/Downloads/RecentAdvancesinEducationandSportResearches.pdf